

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Стална конференција
градова и општина

Савез градова и општина Србије

METODOLOGIJA IZRADE STRATEGIJE POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA KAO I AKCIONOG PLANA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA

Jelena Čubrilo Vranac, predavač

Dokumenata javnih politika JLS

- Plan razvoja
- Strategija
- Program razvoja
- Koncept politika

Uredba o metodologiji upravljanja javnim politikama, analiza efekata javnih politika i propisa i sadržaja pojedinačnih dokumenata javnih politika: 8/2019-79

[Prilog 11 - Oblasti planiranja i sprovođenja javnih politika](#)

Pravilan izbor vrste dokumenta javne politike, odnosno propisa

- Član 33

Prilikom izbora dokumenta javne politike kojim će se intervenisati radi postizanja utvrđenih ciljeva, naročito se vodi računa o:

- 1) Obuhvatu javnih politika – Strategija na celovit način utvrđuje strateške pravce delovanja i javne politike u konkretnoj oblasti planiranja,
- 2) Program - razrađuje poseban cilj strategije ili nekog drugog planskog dokumenta, u skladu sa kojim se donosi, ili se interveniše u okviru te oblasti planiranja u delu u kome nije pokrivena važećim dokumentom JP

- Vremenski okvir

- Strategija se donosi na 5 do 7 godina

- Program se donosi na 3 godine

Sadržina i namena Strategije kao JP

- Strategijom se na celovit način utvrđuje strateški pravac delovanja javne politike u konkretnoj oblasti planiranja i način sprovođenja javnih politika;
- Strategija može imati 1 opšti i maksimalno 5 posebnih ciljeva
- Oblast poljoprivrede i ruralnog razvoja prema uredbi je oblast broj 15
- Elementi koje strategija obavezno sadrži definisani su u članu 55 Uredbe.

Sadržina Strategije kao JP

1. Uvod
2. Podaci o dokumentima javnih politika i pravnom okviru
3. Opis postojećeg stanja
4. Definisane željene promene (viziju, identifikacija željene promene i zainteresovanih strana)
5. Definisane ciljeve javne politike
6. Identifikovanje mera javne politike
7. Izveštaj o analizi mera naročito u odnosu na rodnu ravnopravnost i na mikro, male i srednje privredne subjekte;

Sadržina Strategije kao JP

8. Identifikovanje mehanizama za sprovođenje mera
9. Određivanje načina ocene postignutih rezultata
10. Određivanje načina izveštavanja o rezultatima
11. Informacije o rezultatima sprovedenih konsultacija
12. Procenu finansijskih sredstava potrebnih za realizaciju svake od mera i identifikaciju izvora iz kojih se ta sredstva obezbeđuju;
13. Procenu finansijskih efekata realizacije svake od mera na budžet
14. Informaciju o propisima koje bi trebalo doneti, odnosno izmeniti kako bi se realizovale mere javne politike;
15. Akcioni plan, sastavljen u formi propisanoj članom 58. ove uredbe.

Sadržina i namena programa kao dokumenta JP

- Programom se razrađuje poseban cilj višeg planskog dokumenta, u skladu sa kojim se donosi, ili interveniše u okviru te oblasti planiranja u delu u kome nije pokrivena u višem planskom dokumentu (utvrđivanje opšteg cilja programa koga nema među posebnim ciljevima Plana razvoja, ali je u skladu sa njenim opštim ciljem, odnosno sa prioriternim ciljevima)
- Na nivou JLS program se donosi ako želimo da razvijemo deo oblasti – recimo ruralni razvoj, ili stočarstvo
- Donosi se na 3 godine, sadrži do 3 posebna cilja
- Ima istu sadržinu kao i Strategija

Koraci u izradi strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja JLS

- Korak I: Pripremna faza i organizacija;
- Korak II: Analiza postojećeg stanja i definisanje problema;
- Korak III: Određivanje promene koja se želi postići, opšteg i posebnih ciljeva i pokazatelja učinka;
- Korak IV: Identifikacija mera za ostvarivanje ciljeva;
- Korak V: Analiza efekata;
- Korak VI: Definisanje mera, njihovih nosilaca i pokazatelja rezultata;

Korak I: Pripremna faza i organizacija (pokriva uvod i podatke o dokumentima javnih politika i pravnom okviru)

1. Zašto se pristupilo izradi tog dokumenta, odnosno koje su indikacije da postoji potreba za javnom intervencijom? Da li je JLS potrebna strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja?
2. Na čiju inicijativu se pristupilo izradi dokumenta? (Posebno se vrši referisanje na inicijative fizičkih i pravnih lica, ukoliko ih ima).
3. Da li se dokument javne politike u toj oblasti donosi prvi put ili se donosi zbog isteka važećeg dokumenta?
4. Ako se donosi zbog isteka važećeg dokumenta, daje se kratka informacija o rezultatima sprovođenja mera predviđenih tim dokumentom;
5. Da li je potrebno udruživanje više JLS,
6. Da li postoje kapaciteti za ovaj proces i identifikacija istih (finansijski, kadrovski)
7. Referenciranje dokumenata Javnih politika koji su relevantni na donošenje dokumenta Strategije ili programa

Ko predvodi izradu dokumenta JP?

Glavni tim – donosioci odluka

- donosi operativni plan, definiše zadatke stručnih timova, organizuje proces, prati napredak, vodi proces konsultacija i javnih rasprava
- sprovodi administrativne postupke za pripremu, usvajanje, sprovođenje, praćenje sprovođenja i evaluaciju efekata

Stručni timovi - stručni timovi za pojedine grane, za izradu analiza postojećeg stanja sa preporukama, definisanje problema, ciljeva, opcija za ostvarenje postavljenih ciljeva...

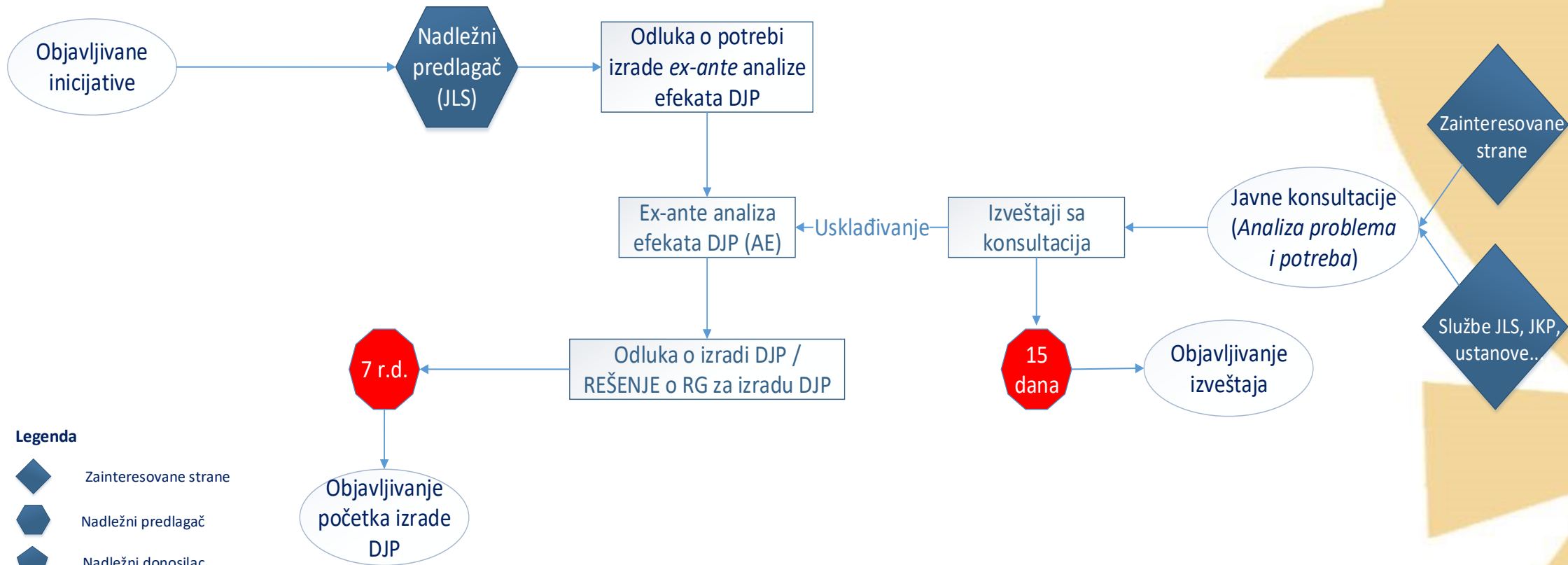
Primer Operativnog plana:

Primer operativnog plana

OPERATIVNI PLAN ZA IZRADU STRATEGIJE POLJOPRIVREDNOG I RURALNOG RAZVOJA ZA PERIOD OD __ DO __					
Red. br.	Aktivnosti	Institucija odgovorna za sprovođenje aktivnosti	Partneri u sprovođenju aktivnosti	Rok za sprovođenje aktivnosti	Verifikacija završene aktivnosti
1.					
1.1.					
1.2.					
1.3.					
2.					
2.1.					
2.2.					
2.3.					
2.4.					
3.					
4.					
5.					
5.1.					
6.					

Mapa procesa – Započinjanje izrade dokumenata javnih politika

(II) Započinjanje izrade DJP – *ex-ante* analiza efekata

Legenda

- Zainteresovane strane
- Nadležni predlagač
- Nadležni donosilac
- Aktivnost
- Dokument
- Rok

Korak II: Analiza postojećeg stanja i definisanje problema – izvori podataka

- Primarni izvori - konsultacije
  1. Fokus grupa;
  2. Okrugli sto;
  3. Polustrukturirani intervju;
  4. Panel;
  5. Anketa;
  6. Prikupljanje pisanih komentara;
- **Ovo je značajna novina jer Zakon o planskom sistemu nalaže javne konsultacije sa zainteresovanim stranama kao obavezu u procesu pripreme dokumenata JP kao i javnu raspravu**

Konsultacije – Irigacioni sistemi

Slika 8: Matrica uključivanja zainteresovanih strana – tema irigacioni sistemi i zaštita od poplava

Faze u procesu upravljanja javnom politikom	Informisanje	Konsultacije	Aktivno uključivanje	Pribavljanje ekspertize
Planiranje i priprema strategije		Ratarska gazdinstva Izvođači u oblasti hidrogradnje	Komunalno preduzeće	Komunalno preduzeće Izvođači u oblasti hidrogradnje
Sprovođenje	Ratarska gazdinstva		Komunalno preduzeće Izvođači u oblasti hidrogradnje	
Izveštavanje		Ratarska gazdinstva	Komunalno preduzeće Izvođači u oblasti hidrogradnje	
Evaluacija		Ratarska gazdinstva	Komunalno preduzeće Izvođači u oblasti hidrogradnje	

Korak II: Analiza postojećeg stanja i definisanje problema – izvori podataka

- Najveći deo podataka moguće je preuzeti besplatno iz sistemskih baza podataka državnih, međunarodnih i drugih institucija;
- Najznačajnije sistemske baze podataka za pitanja poljoprivrede su:
  - Republički zavod za statistiku (<http://www.stat.gov.rs/>);
  - Ministarstvo poljoprivrede (<http://www.minpolj.gov.rs/>);
  - Trezor ili UAP
  - Republički sekretarijat za Javne politike (<https://rsjp.gov.rs/>);
  - FAO (<http://www.fao.org/home/en/>);
  - EUROSTAT (<http://ec.europa.eu/eurostat/data/browse-statistics-by-theme>);
  - TRADE MAP (<https://www.trademap.org/Index.aspx?AspxAutoDetectCookieSupport=1>).

Predstavljanje uočenih problema u predmetnoj oblasti - Definisiranje problema:

- Utvrđivanje postojanja problema (navođenje dokaza o njegovoj veličini i prirodi);
- **Identifikovanje uzroka i posledica problema;**
- Identifikovanje subjekata koji su pogođeni problemom, načina na koji su ti subjekti pogođeni i teritorijalne rasprostranjenosti problema;
- kroz konsultacije je potrebno uključiti sve zainteresovane strane i ciljne grupe;
- Identifikovanje razloga zbog kojih se problem ne rešava u okviru postojeće politike;
- Identifikovati **da li je problem moguće rešiti na nivou JLS.**
- Problem se ne sme definisati suviše usko ili kao nedostatak nečega, jer se na taj način zanemaruju sve moguće alternative.

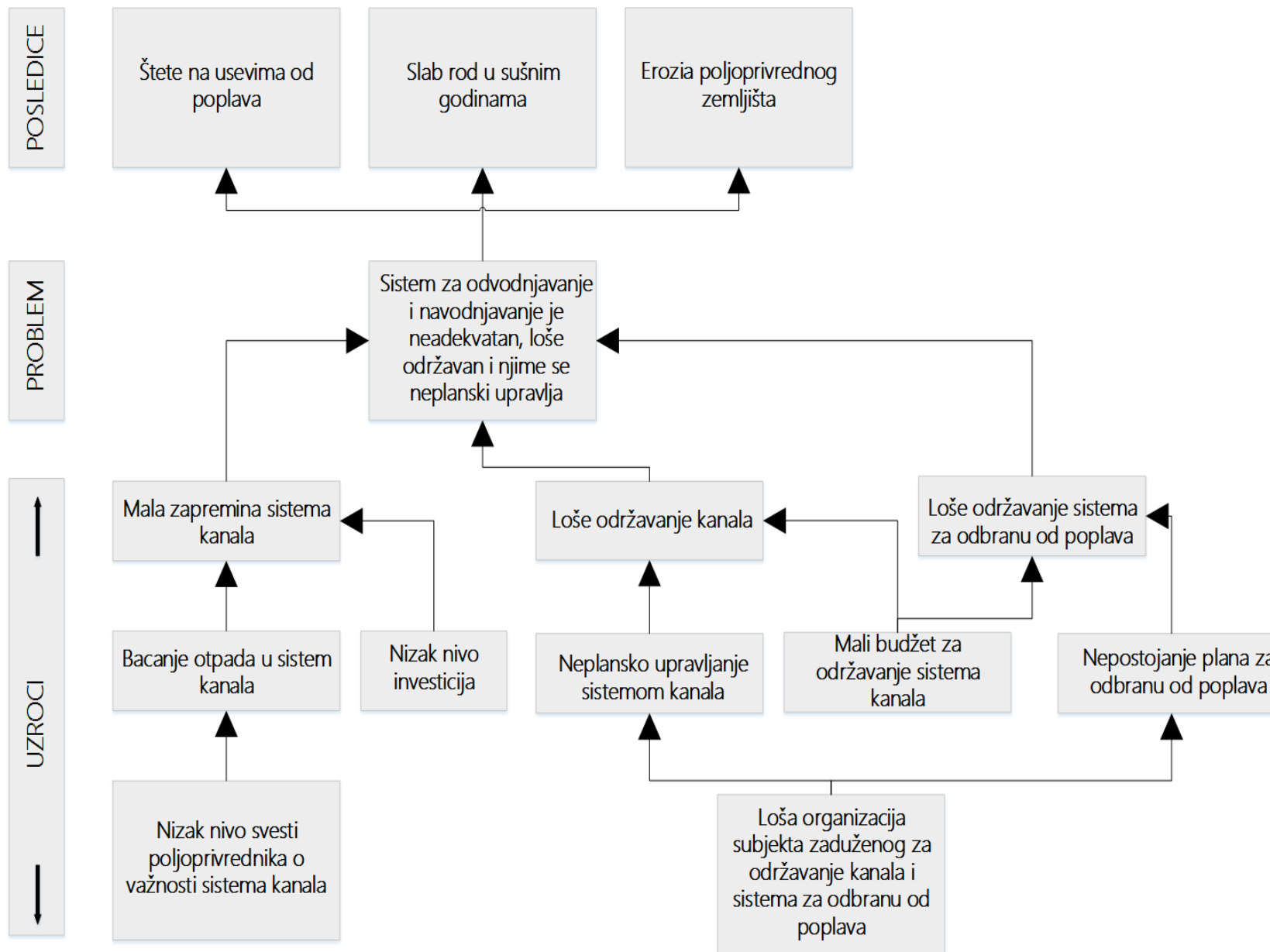
Predstavljanje uočenih problema u predmetnoj oblasti

- **Primer 1.** Sistem za odvodnjavanje i navodnjavanje je neadekvatan jer nema dovoljno izgrađenih kanala (*problem je definisan preusko i pristrasno ukazuje na moguće rešenje*);
- **Primer 2.** Sistem za odvodnjavanje i navodnjavanje je neadekvatan jer nema dovoljno izgrađenih kanala, ali i zbog slabog održavanja postojećih kanala (*problem je nešto šire definisan, ali i dalje je isuviše uzak i ne daje potpunu sliku*);
- **Primer 3.** Sistem za odvodnjavanje i navodnjavanje je neadekvatan, loše održavan i njime se neplanski upravlja (*problem je dovoljno široko definisan i ostavlja dovoljno prostora za istraživanje svih uzroka koji su doveli do njegovog nastanka*)

Predstavljanje uočenih problema u predmetnoj oblasti

- Potrebno je da se precizno identifikuju uzročno posledične veze koje su dovele do problema;
- Pogrešno definisan problem dovodi do lošeg rešenja, a u najgorim slučajevima i do rezultata suprotnih željenim;
- Jedan od najčešćih metoda koji se koriste za definisanje problema jeste „**drvo problema**”;

Drvo problema

Korak II: Analiza postojećeg stanja i definisanje problema

- Izveštaj analize postojećeg stanja treba da sadrži:
  1. Pregled osnovnih pokazatelja koji se prate u oblasti;
  2. Predstavljanje ostvarenih rezultata sprovođenja dokumenta javne politike koji su bili na snazi i/ili dokumenata javnih politika koji se menjaju,
  3. Prikaz međunarodnih kretanja u oblasti i uporedna praksa;
  4. Prikaz važećih dokumenata javne politike i propisa od značaja za oblast, sa obrazloženjem njihovog značaja za akt koji se predlaže;
  5. Predstavljanje uočenih problema u predmetnoj oblasti;

Korak II: Analiza postojećeg stanja i definisanje problema

- Na kraju analize stanja neophodno je ustanoviti i **predložiti ključne preporuke za unapređenje tekućeg stanja**;
- Preporuke moraju da budu nepristrasne i zasnovane na prethodno sprovedenoj analizi;
- Treba izbegavati davanje uopštenih preporuka i nekritičko prepisivanje preporuke iz dokumenata na međunarodnom, nacionalnom ili pokrajinskom nivou, kao i preporuke koje su usvojile druge JLS;

Korak III: Određivanje promene koja se želi postići, opšteg i posebnih ciljeva i pokazatelja učinka

- Cilj je merljiv kvantitativno izražen (iznos/količina) stepen promene koja se želi postići u okviru specifičnog vremenskog perioda u okviru indikatora;
- Ciljevi i pokazatelji realizacije mera javne politike moraju da budu definisani poštujući logički sled (uzročno-posledične veze)
- Ciljevi se mogu definisati tako da budu odraz u ogledalu problema, ali i tako da budu usmereni ka ostvarenju vizije koja je prethodno definisana;

Ciljevi

- Zakon o planskom sistemu Republike Srbije predviđa da strategija ima opšte i posebne ciljeve;
- **Opšti cilj** je dugoročan cilj kojim se definiše željeno stanje na nivou društva u oblasti u kojoj ta politika deluje;

PRIMERI OPŠTEG CILJA:

- **Primer 1.** Realni rast prosečnog dohotka poljoprivrednog gazdinstva od **50%** u roku od sedam godina;
- **Primer 2.** Smanjenje stope siromaštva ruralnog stanovništva za **8** procentnih poena u roku od pet godina;
- **Primer 3.** Povećanje stope zaposlenosti u ruralnim krajevima za **8** procentnih poena u roku od šest godina;

Poseban cilj

- **Poseban cilj** je cilj definisan u odnosu na određene subjekte i/ili odnose u oblasti u kojoj javna politika deluje, čijim se ostvarenjem stvaraju preduslovi za ostvarivanje opšteg cilja;

PRIMERI POSEBNOG CILJA:

- **Primer 1.** Povećan rod u sušnim godinama za 30% u odnosu na prosek u poslednjih 5 sušnih godina;
- **Primer 2.** Povećanje organske proizvodnje povrća za 20 % u roku od pet godina;
- **Primer 3.** Povećanje zapremine sistema za odvodnjavanje/navodnjavanje za 30 % u narednih 6 godina.;

SMART

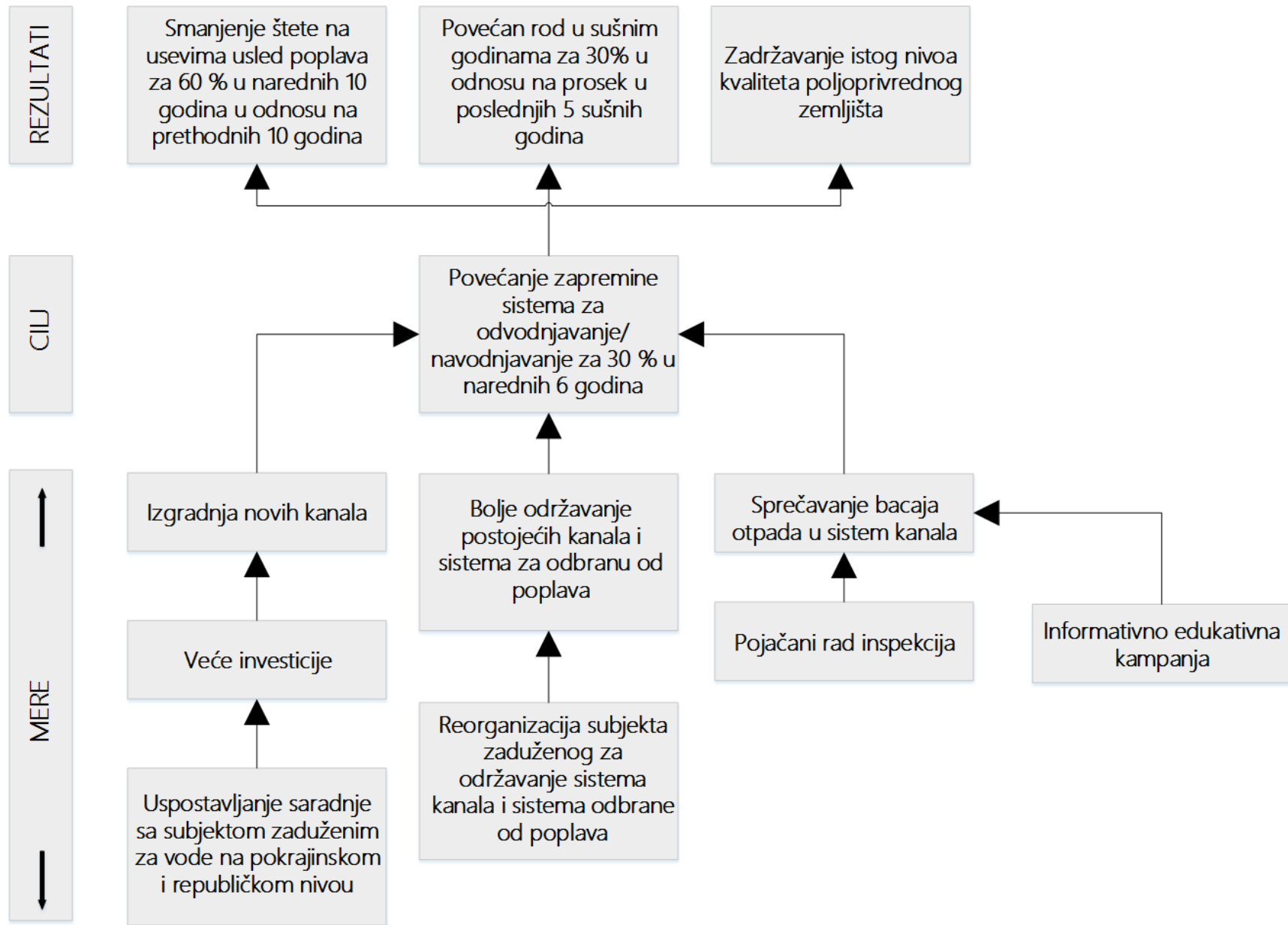
PRIMER CILJA POSTAVLJENOG U SKLADU SA SMART KRITERIJUMOM:

- **Primer 1. „Povećan rod u sušnim godinama za 30% u odnosu na prosek u poslednjih 5 sušnih godina “**

Ovaj cilj je:

- **specifičan**, tj. precizno formulisan jer se odnosi na tačno određenu grupu proizvoda (prerađevine od bobičastog voća)
- **merljiv** jer se njegovo ispunjenje može izmeriti tako što će se staviti u odnos početna i ciljna vrednost i izračunati koliko je povećana proizvodnja prerađevina od bobičastog voća;
- **prihvatljiv** jer su ga prihvatili svi nosioci aktivnosti koje će se sprovoditi kako bi se on ostvario;
- **realističan i relevantan** jer je na osnovu prethodno sprovedene analize postojećeg stanja utvrđeno da se ovaj cilj može ostvariti u okviru dostupnih resursa, kao i da će ostvarivanje ovog cilja biti relevantno za povećanje dohotka građana JLS;
- **vremenski određen** jer je precizno određen period za njegovo dostizanje (3 godine).

Drvo cilja

CREAM – kriterijumi za pokazatelje

- „**CREAM**“ kriterijumi propisuju pravila po kojima odabrani pokazatelj mora da bude:
  - Jasan, precizan i nedvosmislen;
  - **Relevantan** (da odgovara namenjenoj oblasti);
  - Ekonomičan (dostupan uz razumne troškove);
  - Adekvatan (sveobuhvatan, i da je u stanju da pruži dovoljno osnova za procenu performansi);
  - **Merljiv** (da može da se izmeri i da je podložan nezavisnoj proverbi);
- Koliki broj pokazatelja je potreban zavisi od odgovora na pitanje: „Da li je rezultat (ishod i efekat) ili cilj javnih politika ostvaren?“

PRIMER DOBRIH POKAZATELJA U POLJOPRIVREDI

- **Primer 1.** Prinos poljoprivrednih kultura po hektaru (t/ha);
- **Primer 2.** Broj ha pod kulturom, ha pod voćem (ha)
- **Primer 3.** Površina poljoprivrednog zemljišta pokrivena sistemima za navodnjavanje (ha);
- **Primer 4.** Struktura poljoprivrednih gazdinstava (broj, godište, korišćena površina, vlasništvo (muškarac ili žena));
- **Primer 5.** Prihod poljoprivrednog gazdinstva

PRIMER DOBRIH POKAZATELJA U RURALNOM RAZVOJU

- **Primer 1.** Vodovodna i ili kanalizaciona mreža (km), broj priključaka na istu
- **Primer 2.** Broj dnevnih polazaka autobusa do sela
- **Primer 3.** Obnovljen-izgrađen put -ulica (km)
- **Primer 4.** Broj Internet priključaka

Korak IV: Identifikacija mera

- Mere predstavljaju skup različitih aktivnosti neophodnih za ostvarivanje planiranih ciljeva;
- Ne postoji unapred određen limit po pitanju broja mera;
- Najveći broj mera su mešovite ili su međusobno uslovljene;
- Potrebno ih je uskladiti sa
  - Pravilnikom o obrascu i sadržini programa podrške za sprovođenje poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja i obrascu izveštaja o sprovođenju mera poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja: 24/2015-44, 111/2015-91, 110/2016-142, 16/2018-28, 87/2019-251
  - Pravilnikom o uslovima i postupku davanja u zakup i na korišćenje poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini

Korak V: Analiza efekata

- **Analiza efekata** služi tome da donosioci odluka imaju sve potrebne informacije za donošenje odluke; posebno se odnosi na uticaj na rodnu ravnopravnost i mikro, mala i srednja preduzeća.
- Uredbom se propisuje kada je analiza efekata neophodna – u članu 8
- Vrste efekata opcija koji se analiziraju prema Uredbi koja uređuje metodologiju upravljanja javnim politikama su sledeći:
  - **Finansijski efekti** (*kvantitativna analiza i/ili analiza troškova i koristi (cost-benefit analiza (CBA))*);
  - **Ekonomski efekti** (*kvantitativna analiza, model standardnog troška (SCM) i/ili analiza troškova i koristi, (cost-benefit analiza (CBA))*);
  - **Društveni efekti** (*kvantitativna analiza, analiza troškova i koristi, (cost-benefit analiza (CBA)) i/ili SWOT analiza*);
  - **Efekti na životnu sredinu** (*SEA (strateška procena uticaja na životnu sredinu) i EIA (procena uticaja na životnu sredinu)*);
  - **Upravljački efekti** (*SWOT*).
  - **Analiza Rizika** (*kvantitativna analiza i/ili SWOT analiza*)

Korak VI: Definisiranje mera, njihovih nosilaca i pokazatelja rezultata

- Izbor mera koja će na osnovu rezultata analiza efekata i procene donosioca odluka u JLS na najoptimalniji način ostvariti planirane ciljeve javne politike;
- Nakon izbora mera, pristupa se preciznom definisanju mera, njihovom programiranju i budžetiranju – kroz Akcioni plan
- Akcioni plan se mora doneti u roku od 90 dana od donošenja dokumenta javne politike (strategija ili program) i predstavlja način za realizaciju i pracenje istih.

Sprovođenje dokumenata javne politike

- Akcioni plan prema članu 58 mora da sadrži sledeće elemente:
  - Opšte i posebne ciljeve preuzete iz strategije ili programa;
  - Mere i aktivnosti za postizanje opštih i posebnih ciljeva;
  - Institucije odgovorne za sprovođenje mera i aktivnosti, njihovo praćenje i izveštavanje;
  - Rok za završetak predviđenih mera i aktivnosti;
  - Potrebna sredstva za sprovođenje mera, uz navođenje izvora finansiranja za obezbeđena sredstva;
  - Pokazatelje učinaka na nivou ciljeva (preuzeti iz strategije ili program) i mera javnih politika, a po potrebi i na nivou aktivnosti;
  - Informacije o propisima koje bi trebalo doneti odnosno izmeniti kako bi se realizovale mere javne politike.

Opis	Pokazatelji	Izvori provere	Pretpostavke
Opšti cilj: Rast dohotka poljoprivrednih gazdinstava od 30% u narednih 5 godina	Stopa rasta dohotka poljoprivrednih gazdinstava	Poreska uprava	Postoji tržište koje ima tražnju za voćem XY
Posebni cilj: Rast proizvodnje voća XY od 30% u periodu od 5 godina	Stopa rasta proizvodnje voća XY	Podaci odeljenja za poljoprivredu i ruralni razvoj u JLS	Korisnici raspoložu sredstvima i znanjima neophodnim za korišćenje odgovarajućih agrotehničkih mera
Mera: Povećanje površine pod višegodišnjim zasadima voćnjaka XY (podsticaj: Podizanje novih ili obnavljanje postojećih višegodišnjih zasada voćaka)	Površina (u ha) pod višegodišnjim zasadima	Podaci odeljenja za poljoprivredu i ruralni razvoja u JLS	Na teritoriji JLS postoje obradive površine koje imaju odgovarajuće karakteristike zemljišta za gajenje voćke XY
Aktivnost 1. Raspisivanje javnog poziva za podsticaj i izbor korisnika sredstava	Promotivna kampanja koja će pratiti javni poziv	XXX RSD obezbeđeno iz budžeta JLS	Poljoprivredna gazdinstva su zainteresovana za podizanje novih zasada voćke XY
Aktivnost 2. Isplata sredstava	Sredstva za podsticaje	XXX RSD obezbeđeno iz budžeta JLS	Na tržištu su dostupne sadnice voćke XY
Aktivnost 3. Kontrola korišćenja sredstava	Sredstva za rad zaposlenih u JLS	Tekući troškovi JLS	Svi novi zasadi su pristupačni za kontrolu
			Preduslov: Obezbeđena sredstva za sprovođenje javne politike